»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:
За Угарску: Србију, Црну Гору и друге стране државе
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт » К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 81. У Новом Саду, у среду 15. (28.) априла 1909. Година XXV.

ИЗ ПРЕСТОНИЦЕ.

Нервозност и запетост због банковнога питања. — Данашња саборска седница. — Улазак министара у саборницу. — Изјава независне странке. — Изјаве хрватских делегата и народносних посланика. — Векерле одговара дру Медаковићу. — Јосиповић у ходницима хоће да ублажи хрватске делегате. — И радикали се нашли. — Одгода саборских седница.

⊙ **Будимпешта** 13. (26.) априла 1909.

Данас је због банковнога питања у престоници таково узбуђење, да се то једва даје описати. То се узбуђење може назвати правом нервозном запетошћу. Ту се данас не читају ни вести из Цариграда, него само вести, како су били мађарски министри у Бечу и шта су онде радили, па онда с каквим се лицима вратили из Беча. Особито то вреди за Фрању Кошута. Ту се већ описује, како се Кошут намргодио или како се насмешио, па шта је значило, кад се намргодио, а шта, кад се насмешио.

Лако се даје разјаснити та нервозна запетост. Први пут су мађарски државници искусили, да они не могу у Бечу постићи баш све, као што је то било до сад. У банковном питању добили су у Бечу прави кошар. Па према том кошару чиста је ствар, да је Векерле са министарством морао поднети оставку. Али шта даље?

Иако се знало, да ће министарство у данашњој седници јавити, да је дало своју оставку, ипак је радозналост у публике била толика, да је већ после осам сати готово посела врата, где се добијају улазнице за саборску галерију, а седница је била заказана тек за једанаест сати, место, као редовно, за десет сати, јер се мислило, да седница не ће трајати дуже, до само пола сата. Но и посланици су били радознали, шта ће све бити у данашњој седници. Синоћни железнички возови довезли су врло велики број посланика. На источној железници, на земунском возу, био је велик број посланика. У једном купеју прве класе седели су место шест особа њих осам и то све сами посланици разних странака те је таки почела жестока расправа о банковном питању.

Данас је далеко пре почетка седнице била начичкана и галерија и саборска дворана. Места посланика била су готово сва заузета, а то је врло ретка појава и за ово три године једва да су икад посланици били на окупу у тако великој броју.

Врло је занимљиво било видети и чути, како су поједини министри при свом уласку били поздрављани. Кад је ушао гроф Апоњи, захорило се урнебесно: „Éljen!“ Али је било још већега и дужега „Éljen!“ кад је Јулије Јуст ступио на председничку трибину. И Векерле је добио врло леп и одушевљен дочек. Али кад је у саборницу ушао Фрања Кошут, била је читава олуја одушевљења; викало се минутима: »Éljen!«, минутима се тапшало. А баш је најмање Кошут показао одлучности у банковном питању. Али Фрања Кошут је син бесмртнога Лауша Кошута па као такав и вођа мађарске независне странке. Други министри — а били су сви на окупу — ушли су неприметно у саборницу.

Пре седнице знало се, да ће од стране независне странке бити изјаве на оставку министарства. Али се држало, да ће и уставна и пучка странка дати какву год изјаву. Али ове две странке, које су за заједничку банку, држале су према расположају у сабору за саветније, да не дају никакву изјаву. Но хрватски делегати и народносни посланици дали су своје изјаве. И мађарски су дисиденти дали по свом седом председнику своју изјаву, али Сапаноша слабо је ко и слушао. Кад је устао др. Медаковић да говори српским језиком, почела је одмах гласна конверзација и гунгула, тако да је једва најближа околина могла чути говор дра Медаковића. Председника народносне странке дра Михалија боље су слушали, јер је говорио мађарски и то бираним мађарским језиком.

Др. Медаковић је у свом кратком говору нагласио, да се хрватски делегати не могу изјавити ни о оставци министарства, ни о банковном питању, јер у Хрватској-Славонији владају анормалне прилике: влада се незаконито, нема сабора, нема никаквога правнога реда. За то др. Медаковић захтева да се у Хрватској успостави уставно, законито стање. Председник народноснога клуба др. Михали нагласио је, да влада, која одступа, није испунила свој задатак, који јој је престоном беседом од године 1906. стављен у дужност, наиме: да донесе закон о општем праву гласа, а докле не буде изборне реформе са општим правом гласа, дотле се сабор не може сматрати као израз воље становништва Угарске. Само у демократисаној Угарској може доћи до израза права воља становништва Угарске. С тога народносна странка не жали, што одступа данашње министарство.

Медаковићев говор растумачио је Векерлу хрватски министар Јосиповић те је Векерле, пошто је одговорио неким мађарским посланицима, а наиме Гези Полоњију, одговорио и дру Медаковићу. Векерле се у том одговору ставио на неку висину. Порицао је, да у Хрватској постоје анормалне прилике, да онде не постоји устав. Хрвати не би требало да забораве, да је Хрватска саставни део мађарске државе, те да не агитују против државнога јединства. Векерле није нашао за вредно, да одговори на изјаву народноснога клуба.

После седнице нашли се хрватски делегати у ходницима са Јосиповићем, па су га питали, како је Векерле могао говорити тим тоном против Хрватске, и како је могао порицати, да данас не постоје анормалне прилике у Хрватској. Јосиповић је ублаживао хрватске делегате, напомињући им, да се треба споразумети. Треба признати државно јединство у смислу нагодбе од године 1868.

И наши се радикали нашли данас у саборници. Ту је био „презеш« др. Красојевић, ту је био и др. Јоцика Манојловић, и — last, not least — познати наш Мркша. Али ко је још био са радикалским посланицима у Будимпешти? Ко други, него Јаша Томић.

Сабор је закључио, да не ће, док траје министарска криза, држати седнице, а председнику се поверава, да сазове у своје време саборску седницу. То може да траје кратко време, а може да траје врло дуго.

ПРЕВРАТ У ТУРСКОЈ.

Младотурци су у Цариграду прогласили опсадно стање, а своме врховном заповеднику Махмуду Шевкет-паши поверили војничку диктатуру. Солунске трупе су поселе већ и Јилдис и султан, као какав заробљеник, чека даљу судбину своју. Опсадно стање је за то било потребно прогласити, што би реакцијонари покушали да и даље рове.

У Цариграду је сад саразмерно мир.

Стање у Цариграду.

Солунске трупе поселе су царску палату Чираган на Воспору, а исте ће трупе да чувају и дворац Долма-Багче и остале султанске дворце.

Мали догађаји узнемирују варош. Тако су 12. (25.) о. м. два Турчина у Панкалди викали: „Живео султан!“ Један од њих пуцао је из револвера па побегне. Патрола га повија, пуцајући на њ, те је два човека рањено.

Предаја јилдиске посаде.

„Ажанс Ава“ јавља из Цариграда 12. (25.) о. м.: Цела посада у Јилдису предала се и издала је оружје. По Воспору крстаре торпиљери, како би спречили султаново бегство.

У Пери се проноси глас, да ће солунске трупе, кад сасвим поседну Јилдис, извести султана на поље и на његово место поставити Решад-ефендију.

ЛИСТАК.

У ПРАГУ И ЧЕШКОЈ.

Излет у Карлов-Тин (Karlstein).

Од Стевана Радића.

(Свршетак.)

Упадосмо у једну кућу, разгледасмо је и хтедосмо отићи, али домаћин Антоније Шпанал не хтеде ни чути за одлазак, него нам рече, да морамо опробати чешке колаче, који су тако на гласу, да су са пивом заједно опевани. Одведе нас у предњу собу. Сутра је црквена слава те су колачи већ данас умешени и испечени и ено се хладе у предњој соби на слами. Неки са сиром, неки са маком, а ванредно кусни и слатки. Понуђени од старе мајке, снаха и синова поједемо по неколико сваки у сласт, па се онда, зажелевши им сретну славу, опростисмо са домаћима, који нас испратише са сузним очима... Поседасмо на кола и одвезосмо се у село Можијини, откуда беху и наши пријатељи. Разгледасмо и ту неколико кућа, школу, општину, забавиште, читаоницу и ватрогасну зграду. Свега тога има и у овако малену селу.

Било је већ шест сахата после подне, када нас др. Тума позва у свој дом. Прикаже нам своју красну, младу домаћицу, која нас предусрете сестрински, и за час беше постављен сто разним јеством и добрим чешким црним вином. На наш поздрав домаћину и домаћици госпођа Божена се заплака и једва је проговорила, како се радује од срца, што види своју браћу Србе, о којима је много читала. Затим оде у башту, набере цвећа, па нас све од реда закити. И данас чувам већ увелу ружу, као спомен на ову честиту чешку породицу.

Одатле нас одведе др. Мелхуба у свој дом, где је такође већ чекала богата вечера. Приказа нам своју госпођу, родом Хрватицу из Вараждина, где је он био послом пре дванаест година а где се заволели па и узели. Домаћин нас поздрави лепим говором, оцртавши борбу чешког народа за своја права, али је најпре требало — рече — да препородимо своје колебе, које су данас лепе, чисте, као и душе њихових становника. Чех данас никоме за љубав не ће отступити од својих права и борће се дотле, док му борба не буде крунисана успехом. Одговорио му је врло лепо професор Марковић, напоменувши, да ће нам овај дочек и предусретај остати у вечној успомени. Домаћица нам је одсвирала неколико чешких, хрватских и српских песама, те се око осам сахата растадосмо, да у Карлову Тину ухватимо влак, који полази за Праг у девет сахата. Али ми једно, а случај друго. Остали учитељи и учитељице отпутоваше у пет сахата после подне, а месна интелигенција некако дознала, да су неколико Срба отишли са њиховим послаником у оближња села, те се пред вече искупила у гостијоници и чекала, велећи нам, када се састадосмо, да до поноћи још три влака полазе за Праг, а један и у пола два после поноћи. Било их је око тридесет госпођа, госпођица, господе, те када сам спазио њихово расположење, мени се некако врзао по глави онај влак, који полази у пола два...

Сада се разви право весеље. Пило се лепо пиво, уз прашку шунку и телетину, певале се чешке и српске песме, наздрављало се, разговарало се, устајасмо скоро за сваки влак до поноћи, али браћа Чеси ни чути!

И заиста, дочекасмо последњи влак. Сви нас испратише на станицу, где се братски растадосмо од њих уз обећање, да ћемо се бар дописивати. То и чинимо...

Из влака још погледасмо на месечином осветљени Карлов Тин, који изгледаше као вилистан, а из даљине се орили опроштајни поздрави: „На здар!“

Опасно стање у Цариграду.

Главни инспектор жандармерије и полиције у Цариграду, пуковник Галиб, издао је прокламацију, у којој проглашује опсадно стање у Цариграду. Забрањено је носити оружје. Председник војног суда је начеоник артиљерије генерал Хуршид паша, а врховни заповедник је генерал Махмуд Шевкет паша, који до сада без замерке врши војничку диктатуру.

Број жртава.

Грчки листови у Цариграду рачунају, да број мртвих и рањених на обе стране износи 500. Лист „Ла Тирки“ пак јавља, да је на обе стране погинуло 1400 људи.

Народни збор у Прагу због „велеиздајничке“ парнице.

Загребачки „Обзор“ доноси о народном збору, што је поводом „велеиздајничке“ парнице одржан у Прагу, овај извештај:

»У понедељак дне 19. о. мј. обдржавала се у великој дворани »Народног Дома« на Крал. Винохрадима, под продсједањем заст. Хоца велика манифестациона скупштина у прилог потлаченој Хрватској и оптуженим Србима. Скупштину су сазвали чешки народни социјалисти, референрао је умировљени професор г. Вл. Шак, уредник „Народних Листу“. Дворана и галерије биле су дупком пуне. И ако је био радни дан, ипак се скупило преко 3000 људи, већим дијелом интелигенције. Манифестацији судјеловаше и остале странке, цио низ угледних личности. Скупштина је била управо импозантна. Влада је изаслала два комесара државне полиције. Проф. Шак, који је провео 25 година на словенском југу, а који је присуствовао цијелом досадашњем току процеса, одлични је познавалац балканских прилика. Његов је говор био веома вјешто, савјесно и објективно састављен.

Скупштина је текла овим редом: У име сазивача отворио је скупштину г. Сајдл. Поздравља присутне, особито браћу Југословене и народне заступнике. Послије избора заступника Хоца за предсједника, узима ријеч бурно и френетично поздрављен умир. професор Вл. Шак.

Описује у кратким потезима културне и економске прилике Балкана. Кроз своје 25-годишње пребивање на словенском југу опажао је, како Чеси гледају на Балкан кроз романтичне наочаре. То се најбоље показало приликом анексије, која је иначе била већ уговорена између Аустрије и српског краља Милана

О Бугарској говори с највећом симпатијом, цртајући њезине културне и економске прилике, истичући уједно и политичке успјехе. Спомиње спор српско-бугарски и спор српско-хрватски, који се темеље само на шовинизму, који у Хрватској допире до те мјере, да се једна трећина Срба није у опће признавала и то од већине Хрвата, што је данас спало, хвала Богу, на велику мањину. Изражава мнијење, да ће и ти спорови нетрагом нестати, чим се јужнословенски народи економски придигну.

Говорник сада детаљно црта културне и политичке прилике у Хрватској за доба Куена, Пејачевића, Ракоцаја и коначно Рауха. Описује појаву и рад дра А. Старчевића веома несимпатично због његове србофопске политике. Спомиње, како су Срби потпомагали »народну« странку. Подаје вјерну фотографију дра Франка и његова рада у свим политичким фазама, називајући га злим демоном хрватскога народа. Описује повод и догађаје протусрпског покрета у Загребу 1902. г., које сматра задњом оштром фазом српско-хрватског спора. Млада генерација хрватског и српског народа, која се васпитала у Прагу и приправљала, радећи заједнички, за каснију борбу и рад на корист заједничке домовине, прогласила је јединство Хрвата и Срба заједничким врховним начелом и раштркала се по домовини, да у том смислу дјелује. Пошто је заузела одлично мјесто у штампи хрватској и српској, брзо се опазио уплив нових идеја и посљедице њезина дјеловања, особито приликом покрета 1903. г., гдје је Србин и Хрват раме уз раме ступио у борбу против силника Куена. Год. 1903. је важна година код Југословена, јер је донијела народу и Хрватској неоспоривих успјеха. Одлазак Куена уродио је скупштинским покретом у Хрватској, који је политички и социјално пробудио до тада успавани народ, док је нови курс у хрватској политици, инаугуриран далматинским политичарима, довео до ријечке и задарске резолуције, која је управо била револуција у дотадањем правцу хрватске политике.

Постигнута и учвршћена слога са Србима омогућила је и створила данашњу српско-хрватску коалицију, која је већ на првим изборима потукла стару мађаронску странку, а тим ослободила Хрватску љуте море, која ју је преко двадесет година љуто тиштала. Говорник сада описује развој даљих прилика. Спомиње промјену владе, рад народне владе, опструкцију у хрватском сабору, која је скривила и омогућила много данашње зло, спомиње железничку прагматику и опозицију Хрватске, која свршава опструкцијом у Пешти и падом народне владе. Надође Ракодцај, а послије њега Раух. Овдје се говорник дуже заустави и показао необично добро познавање и исправно схваћање наших државоправних и политичких прилика. Он држи, да је именовање Рауха уско скопчано са анексијом Босне и Херцеговине и протусрпском хајком, која кулминира у парници против 53 Србина, оптужених са велеиздаје. Спомиње Раухове изборе лањског фебруара и потпуни пораз Раухове странке. Истиче одмах, како је Раух почео одмах при наступању своје банске части да спровађа своју мисију. Одмах се преко Векерла споразумео са Франком, те је, чим је приспео у Загреб, стао објеђивати хрватско-српску коалицију са нелојалности и антидинастичних тенденција, приписујући сваку демонстрацију, чак и тучњаву пијаних ђака и официра, ексистенцији и разграњености споменутих тенденција.

Ту говорник наводи неколико примера, па коначно свом одлучношћу против такова злоупотребљавања протестује, изражавајући живу жељу, да се што прије такво поступање достави до највишега знања. Описујући развој даљих догађаја, истиче Раухову обједу с велеиздајства, управљену српској самосталној странци, аферу Медаковић-Раух, потанко описујући костајничку аферу и прва уапшења.

У то вријеме, наставља проф. Шак, пада једна друга афера, која је побудила живо занимање Европе, а то је процес о бомбама на Цетињу. Истиче сврху крунскога свједока Настића (при том имену провалио је такав вулкан протеста и негодовања, да се скупштина није могла за више часака наставити, успркос живом настојању предсједника и приређивача). Даје вјерну фотографију Настићеву, која код слушатељства произвађа дубок утисак. Описује његово дјеловање у Сарајеву, Београду и на Цетињу. Спомиње и тумачи садржај »Финала«, побијајући га веома успјешно. Истиче, како су на темељу исказа такове пропалице уапшена 53 невина Србина, упропаштене њихове обитељи и како се с њима у истражном затвору поступало. Даје нам вјерну слику Настићевих компањона Франка и хрватских клерикалаца. Истиче утјешљиву чињеницу, да се процес спровађа под контролом Европе. Исцрпиво даје садржај оптужнице, који побуђује у слушатељству велико негодовање. Описује суд и државног одвјетника, не пропуштајући истаћи ниједну њихову ни ману ни »крјепост«.

Веома симпатичним и ласкавим ријечима изразује се о бранитељима, док коначно не дође до самих оптуженика. Красним и топлим ријечима, пуним симпатије и љубави, описује оптуженике, особито Адама Прибићевића, за кога нема довољно ријечи, да га се нахвали. Уз свеопће узбуђење приказује говорник, како се с њима поступа. Спомиње разне моменте, доживљене у судбеној дворани. Приповиједа, како је суд забранио руковати се са оптуженицима. Кад је споменуо, да је непосредно послије тога замолио Адама Прибићевића, да му дозволи стиснути његову честиту и поштену десницу, заори двораном урнебесни аплауз дирнутог слушатељства, који је потрајао више часова. И у истину онај час летила је душа чешкога народа са хладног сјевера у бијели Загреб, гдје је у забитним тамничарским ћелијама грлила миле оптуженике... Истичући надаље неке важне и поразне околности, свршио је проф. Шак усред бурног дуготрајног, управо френеничног аплауза да се на догађаје у Загребу чим прије упозоре компетентни фактори, изражујући своје дубоко увјерење, да ће овај процес Хрватској користити.

Послије њега узео је ријеч заступник Клофач. Бурно поздрављен, најодлучније протестује против догађаја у Загребу.

Уз френетично и одушевљено одобравање цијеле дворане истиче, како се кроз тамнице и вјешала долази до слободе. Интриге и персекуције у Хрватској и Чешкој ојачале су и очеличиле редове прогоњених. Обара се на Рауха и његову владу, топло и заносно поздрављајући коалицију. Оштро жигоше писање извесне чешке штампе, која се зна топло заузети, ради ли се о Драјфусу или Хилзнеру, али Словене разним Фридјунгима денунцира.

Обраћа се цијелој словенској јавности, предочујући јој дужност братске солидарности. Коначно предлаже на прихват ову резолуцију:

Јавна скупштина чешких народних социјала, саслушавши реферат проф. Вл. Шака, у име праведности, права и хуманитета, што је цијелому цивилизованом свијету заједничко, протестује против културне немачко-мађарске политике, део које је такођер загребачки процес, и очекује, да ће у прилог уапшених Срба сада проговорити читаво Словенство, и сваки појединац у опће, чија савјест није отрована народним и политичким странчарством. Изражујући најтоплије симпатије оптуженој јужнословенској браћи, с чим се сигурно слаже цео чешки народ — шаљемо у Хрватску и на словенски југ једнако топао поздрав и хвалу свим Хрватима и Србима, који су схватили циљ немачко-мађарскога гесла: »Divide et impera«, подали руке, а прогласив се оним, што у истину и јесу: народом једним, раде сад солидарно за лепшу будућност не само своју, него и цијелога Словенства«.

Ова је резолуција дугим и френетичним одобравањем једнодушно примљена.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

(Свршетак извештаја о 29. дану расправе).

После одмора наставља се расправа, а председник одређује, да се у дворану уведе

четрдесетпрви окривљеник

др. Душан Михајило Миоковић, 38 година, отац 4 деце, опћ. лечник у Ђуловцу, непорочан, уапшен дне 28. децембра 1908. На председниково питање одговара, да је медицинске науке свршио у Грацу године 1897. Истиче, да је опћински и железнички лечник.

Председник га пита, да ли је прочитао и разумео оптужницу и да ли се осећа крив.

Др. Миоковић: Оптужницу сам читао. Нешто јесам, а нешто нисам разумео. Не осећам се крив.

Председник га пита од кад је у Ђуловцу. и за политичко му уверење.

Др. Миоковић: У Ђуловац сам дошао 1898. године. Нисам хтео приступити ни једној странци, премда симпатишем са српском самосталном странком. Организација те странке је спроведена 1904. године.

Председник га пита за познанство са попом Соларићем, као и за састанке с њим.

Др. Миоковић: Са Платоном Соларићем сам у сродству. Тајних састанака није било никаквих. Ђуловац је мало село са неких 60 кућа, па смо се ми сви чиновници похађали и састајали.

Председник му предочује исказе сведока, који изјавише, да су на састанке долазили разни Срби из околице.

Др. Миоковић: То је било тек случајно и ретко кад. Тако сам ја са попом Лукићем био у свом животу тек једанпут.

Председник му предочује, да је био члан извршног одбора, заједно са Соларићем.

Др. Миоковић: Могуће, да су ме изабрали. Ја сам већ једном рекао, да само симпатишем са српском самосталном странком, и то због тога, што је она највише радила на слози Хрвата и Срба. То је од особите важности за мало место. Пре је сав друштвени живот био растрован, а српска самостална странка је радила за слогу Срба и Хрвата. То је имало велик социјалан значај за овај народ, те је довело до измирења.

Председник: Чија је онде организација проведена?

Васић неколико пута једно за другим јако кише (Смех).

Председник: Ако сте назебли, пријавите се, да сте болестан.

Васић опет јако кише. (Буран смех у дворани.)

Председник: Изађите на поље, ако Вам није добро. (Смех.)

Васић излази из суднице.

Председник пита дра Миоковића о скупштинама у оном крају.

Др. Миоковић вели, да је била пре две-три године једна јавна народна скупштина у Катинцима. Он се не сећа свега, шта се говорило на тој скупштини.

Председник му предочује, да је био организатор састанака и скупштина.

Др. Миоковић вели, да он има при том најмање заслуга. Тај крај је претежно насељен туђинцима, па се не сме сувише политички експонирати. Сама оптужница вели, да је тај крај населио патријарх Чарнојевић са Србима, па и пре 40 до 50 година је то био чисто српски крај, а тек насељавањем је српски елеменат потиснут. Штогод има у котару Хрвата, то су интелигенција, а то су сви моји лични пријатељи и нема тога Хрвата, који би могао ма штогод изнети против мене, да сам га ја увредио.

Председник му предочује исказе сведока, да је он ширио српство и мржњу према Хрватима.

Др. Миоковић вели, да су они сви живели тако лепо у слози, док није онамо дошао капелан Матија Год. Он ме већ од почетка није трпио. Ја сам му се јављао а он ми се није одјављивао. Он је увек против мене дражио, а када сам ја уапшен, двадесет породица његове жупе управило је на Његово Величанство молбу, да ме поврате у Ђуловес, јер и ако знају, да сам ја Србин, ја сам се тако понашао, да нисам никада ничијих ни религиозних на нацијоналних осећаја повредио. У исти пак мах управило је преко стотину породица (Мађара) његове жупе молбу на мађарског министра просвете грофа Апоњија, да би он интервенисао код надбискупа у Загребу, да се капелан Год одстрани из Ђуловца, јер је тамо завадио не само иноверце, него и њих.

Председник му предочује, да су се појави почели појављивати онда, када је он дошао у Ђуловес.

Др. Миоковић: Са сведоком Песерлеом сам био интиман пријатељ, док није дошао капелан Год. Ја сам био једна од најпопуларнијих особа код свих становника. То је трајало неких 3 до 6 година, док ме нису сами људи присилили, да дођем у опћ. веће.. Кад сам био у опћинском заступству, видео сам, да онде седе људи, који су из интереса држали ту част, јер су неки имали опћинске радње у закупу, а нарочито општинску потрошарину. Сведок Фрајнд и Комп. имали су у закупу опћинску потрошарину за циглих седам до осам стотина форината. Ја сам добио података, да опћ. потрошарина носи годишње неких 15.000 Круна, па су ти људи у мало година оштетили опћину за неких четврт милијона круна. Ја сам то изнео у заступству, па је потрошарина дана на дражби у закуп за 8000 К. Тиме је опћински намет, који је износио 110 по сто, знатно спао, а Фрајнд је тиме изгубио ренту од неких 10.000 К. годишње. Тако је Фрајнд постао главни агитатор против мене, а капелан Год му је био у помоћи. Када им нису све клевете ништа помогле, онда су дозвали приватна лечника. Они су настојали да ме материјално униште. Ја сам за ова 4 месеца, што седим овде, изгубио ренту од неких 4000 К, које никада не ћу добити.

Председник му предочује исказе сведока, да је пропагирао српство, а услед тога се певале песме краљу Петру.

Др. Миоковић: Сама оптужница вели, да су се у онај крај населили Срби под патријархом Чарнојевићем 1690. године, а зацело је Чарнојевић знао, да је Србин. Ја сам имам докумената, да потичем из старе српске породице. Онде је на граници Рашке место Миоковић. Моји претци су преко 200 година часно служили краљу и цркви. Ја потичем из старе граничарске породице и поносим се тиме, што је код мене увек исказивана дужна пошта особи краља. Моји дедови су пали код Кенигреца и Мантове. У мојој кући су се увек састајали граничари официри, а ја данас седим овде на оптуженичкој клупи због велеиздаје. То је за мене више, него ли смртна казна. Мене највише пече то, да би на мом имену била ма и најмања сенка кривње са велеиздајства. Да се код нас певале какве велеиздајничке песме, ја не знам. Ја сам добар певач, али ћу ономе, који ће ми отпевати песму »Србијанци ћилим везу, ој бела Србијо!«, дати 5000 фор. Они, који су чули певати, били су Немци, који немају ни појма о српском језику. Тако су на пр. чули песму »Шкрипи ђерам« а они певају »Шкрипи герма....« Па дакако, да је Шваби познатија »герма« од »ђерма«. Ја сам овде у затвору мислио, да се сетим, пак се сећам, да су можда музиканти свирали из »Ђида« ону песму: »Султаније ћилим везу«. Они Немци немају појма о српском језику, па искривише, јер не знају језика. На жалост, ни мој син не зна добро српски. Да сам ја какав велик српски агитатор, ја бих барем толико настојао, да ми син научи добро српски говорити. Али ја сам силно запослен својим радом, школа је немачка, као да смо где у Штајерској, па ни моје дете не зна српски да говори.

Председник га пита, имаде ли у породици кога католичке вере.

Др. Миоковић вели, да је и његова жена била католикиња, али је онда пригодом венчања прешла на православље. Како сам ја био против католика, доказаће Вам овај случај. Ја сам једанпут католицима јавно пребацио, што имају цркву без торња, па сам им рекао, да ћу им ја поставити два хвата камена, да себи сагради торањ. И онда је постављен торањ.

Председник га пита о оном случају узбуне због српског барјака на опћинском уреду у Ђуловцу.

Др. Миоковић вели, да не зна по себи ништа о томе, већ је једино касније о томе чуо. Говори, како се у опће све чинило у Ђуловцу, да њега материјално униште. Кад је и против неких Мађара подигнута тужба, ови су се тужили Кошуту, па су све оборили на њега. Поведена је истрага, којом се доказало, да је

сасвим невин. После је котарски предстојник Макај хтео опет повести дисциплинарну истрагу, али није њом ништа постигао.

Председник: Ви сте општински већник и као такав настојали сте добити општинску управу у српске руке.

Др. Миоковић: Пре 40 година није онде било других, само Срба. Ми смо у већини. Сад, откада смо у затвору, предстојник Макај, који ме је амо стрпао, спровео је изборе и сада су у већу 4 Србина, 8 Немаца и Мађара. Дотле су Срби били увек у већини.

Председник пита га за школу у Ђуловцу, где су стали слати православну децу, да преотму маха.

Др. Миоковић вели на то, да их је жупанијска власт у Осеку запитала, да ли хоће да приме у ђуловачку школу децу из Криваја. Они су на то пристали и закључили, да приме децу из друге жупаније, но котарска власт је тај закључак забацила. Дакле, је ли и ширење просвете велеиздаја?

Председник га укорава. За тим га пита за увођење ћирилице у општинско уредовање и за српски барјак у општини.

Др. Миоковић: Барјак је купљен пре две године. Ми смо га на општину извесили заједно са хрватским за то, да тиме манифестујемо слогу Хрвата и Срба. На ћирилицу смо имали права, али да нам не рекну Немци и Мађари, да их провоцирамо, ми је нисмо ни уважали. Нека ми се покажу записници општинског већа, где је био предложен такав предлог. Мени Ви можете ваљда више веровати, него главном сведоку Мукију Фрајнду, који је кажњен због крађе? Приповеда, како су његови непријатељи све и сваштa радили против њега, денунцирали га. Прича, какве је све неподопштине предузимао против њега предстојник Макај, који се код Фрајнда наједе и напије па онда њега стрпава у дисциплинарне истраге.

Код оптуженика поклици: То је шкандал!

Председник: Ви тамо мир! Доста да смо после обеда, онда не можете бити мирни! (Смех). За тим му предочује исказе појединих сведока, напосе Салике Фрајнд, матере овога Мукија.

Др. Миоковић: Дозволите, да Вам ту Салику карактеришем. По дужности општинског лечника морао сам прегледавати месо у Саликиној месарници. Једном таквом пригодом упита ме Салика: »А како је име Вашој кћери, г. докторе?« — Ја одговорим: »Милева«. — Она ће на то: »Баш ће се моја крава отелити, па хоћу да телету дадем исто име!« Ово Вам велим за то, да знате, с ким имате посла.

Председник: Али ти су појави ту.

Др. Миоковић: То су Макајеви појави.

Председник: Али тих појава има и у Двору.

Др. Миоковић: То су други Макаји. За те појаве се почело говорити, откад су почеле ове истраге.

Председник: То Ви кажете.

Др. Миоковић: Конкретизирајте Ви мени то, а не само апстрактно говорити о неким појавама, без тачне ознаке, ко, када и где је говорио.

Председник му предочује исказ неког Јосипа Таунера, да је он у гостиони говорио, да је ово српска земља.

Др. Миоковић: Ја сам био у другој соби. За другим столом је седео Таунер, који је мени не једанпут поручио, да ће ми кућу запалити. Он је Фрајндов сусед, а Фрајнд без њега не може против мене. Он је дозвао у село дра Фрича, који је због својих прљавштина ишћушкан. Др. Кошутић је мени казао, да не смем ником ништа казати, о чему ме је питао. Када др. Фрич није могао сазнати, шта сам био питан, тако се је понизио, да је прислушкивао под прозором код општине, где га је видео велепоседник Маравић, који га је пријавио дру Кошутићу, а када је изишао овај напоље, викао је за њим »Welscher Hund«. На то га је Маравић ишћушкао.

Председник пита, као и Соларића, о месним приликама.

Др. Миоковић оцртава те прилике врло тачно. То су малоградске интриге, које су Швабе и Мађари водили против домаћих људи, а особито против њега, само да могу користити својем суплеменику, ишћушканом дру Фричу.

Председник предочује, како су Срби хтели динамитом да оборе католичку цркву.

Др. Миоковић вели, да је то била проста глупост са стране неких провокатера. Жупник Етингер је то држао само за глупост, па је рекао, да не ће читати мисе, ако се у Ђуловцу буду проносиле такве глупости. И сами оружници нису веровали, него су рекли, да немају времена за такве комедије.

Председник га за тим пита за Ђорђа Настића.

Др. Миоковић: Не познајем га, нисам ни љубопитан на њ.

Председник му предочује смер „Словенског Југа“.

Др. Миоковић вели, да о томе нема ни појма, а Настић њега у брошири „Finale“ не спомиње.

Тиме је довршио председник испитивање, па још вотант Цувај ставља на Миоковић неколико питања.

Држ. одветник за тим пита оптуженика гледе неких изјава сведока.

Др. Миоковић (према председнику): Г. држ. одветник је јуче увредио не само дра. Ђурића, него све нас лечнике.

Председник: Али ми Вас не питамо за лечнике, него одговарајте на питања државном одветнику.

Др. Миоковић: Због те увреде не ћу да одговарам државном одветнику, јер је дру. Ђурићу рекао, да „није при себи“. За овакво констатовање компетентан је само лечник.

Председник: Ми не требамо Ваше мотивације.

Држ. одветник: Ја знам, да бисте ме Ви хтели тиме да присилите, да не стављам неугодна Вам питања. Али Вам то не ће успети. То је нова тактика. За тим ставља више питања, на која оптуженик апсолутно не даје одговора. Ставља питања о организацији, о неверности групе људи према краљу и династији, о досељењу Срба у Дарувар, који су се асимилирали и нису истицали српство, док нису оптуженици отпочели рад. Најпре су га учили српству, затим краљу Петру, како је то „Српско Коло“ радило; радили су да се у згодан час ставе на чело устанку и прикључе ове земље Србији. То све показује, да је њихов рад велеиздајнички.

Др. Миоковић не даје одговора.

Председник констатира непрестано, да оптужени не ће да одговара.

Држ. одветник завршује, да су пре Срби војевали за краља, али није било оваких велеиздајничких афера.

Бранилац Грга Тушкан констатује, да је државни одветник рекао, да су пре Срби били верни краљу, јер није било велеиздајничких афера. Пита дра Миоковића, да ли се он сећа, да је и пре, за шездесетих година, било такође велеиздајничких афера, кад год је требало нешто учинити против Хрватске.

Држ. одветник: Г. председниче, ја констатујем, да г. бранилац уз питање одмах и одговара.

Председник: То сам управо и ја хтео рећи. Упозорује на то бранитеља.

Након тога пита бран. др. Граховац о месним приликама у Ђуловцу.

Др. Миоковић одговара на свако питање, већ по пређашњим одговорима. Међу осталим очитује, да му је котарски предстојник загрозио отпустом из службе, ако буде гласао за опозицију.

Председник често прекида бранитеља, кад овај стави које питање о политици или о јулијанским школама.

Др. Граховац му предочује, да су сведоци исказали, да су се код учитеља Кохарија одржавали тајни састанци.

Др. Миоковић: Тај Кохари сад је вођа Кошутоваца у тамошњој околици и учитељ у јулијанској школи. Ја не могу растумачити, како су мене могли оптужити, да сам ја у друштву с тим Кошутовцима, који не признају краљевине Хрватске, него веле, да је то осам мађарских жупанија, хтео правити неку револуцију, да се отргне Хрватска и Славонија од Угарске. Код тог Кохарија се сакупљају мађарски учитељи, а ја као железнички лечник долазио сам такође к њему. Ту смо се онда састајали Кохари: засукани Мађар, његова жена, која је Хрватица, ја Србин и моја жена Немица. Долазила су и три мађарска учитеља, долазио је и предузетник Маарвић, који је Талијан, његова жена мађарска жидовка, и његов шогор млади Кремзер, жидов из Мађарске, и тако смо ми ту расправљали о велеиздаји (Смех).

Бран. Тушкан: Молим Вас, шта Вам, се чини: да ли је боље, да овде ојачају Немци и Мађари или Срби?

Др. Миоковић: Свакако Срби, јер они не слабе хрватство. Немци се радо селе, па за многе мора онда општина да плаћа болно-опскрбне трошкове, кад негде далеко умру.

Бран. др. Граховац пита га за карактеристику појединих сведока. Гледе бившег заст. Тикерија констатује, да је овај наместио шкрабицу за скупљање приноса за мађарске школе, па се сада виде последице ове »појаве«, јер је онде много мађарских школа подигнуто.

Председник: О том Вам не дам говорити!

Др. Соларић пита о исказу сведока, да је оптуженик држао састанке с Мађарима, да се Хрватска отцепи од монархије и сједини са Србијом.

Др. Миоковић: То је несмислица, да са Мађарима, који су засукани Кошутовци, радим заједнички на велеиздаји.

Др. Соларић: Можда је то у свези с оним, што је судац Кошутић рекао некима, да су Кошутовци главни велеиздајници.

Председник: Не дам Вам о том говорити.

Држ. одветник на то изјављује, да Кохари није преслушан као окривљеник, него као сведок.

Председник за тим прекида расправу и одређује наставак за сутрадан у јутро у 8 сати.

Политички преглед.

— **Признање бугарског царства.** Из Софије јављају, да је Енглеска и Француска службено признала независност Бугарске.

Немачка ће и Аустро-Угарска такође у скоро признати независност Бугарске, пошто је одлучено, да се ствар о отштети румелијских железница преда једном бираном суду.

— **Догађаји у Перзији.** Јављају из Петрограда: Руска се је влада обратила на иностране владе једном окружницом овог садржаја:

Од рускога конзула у Асербејџану приспеле су вести, по којима да је у Тавризу, а међу четама, које опседа шахова војска, завладала глад. Услед тога да прети озбиљна опасност градском становништву. За то је руски агенат у Техерану добио налог, да изјави шаху, да ће руска влада с места у Таврис послати војску, ако шахова влада не буде предузела мере, да се осигура живот и имовина иноземских конзулата и довоз хране за народ. Шах је додуше заповедио заповеднику перзијских чета, да дозволи провоз хране, али овај то није учинио. Услед тога су и опет иноземци и конзулати у Тавризу угрожени. Због тога је руска влада заповедила једном делу својих чета на перзијској граници, да с места пође према Тавризу.

Козачки пуковник Љахов, који је иступио из савеза руске војске, именован је перзијским генералом и врховним заповедником шахове војске.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 14. априла 1909.

— **Наше школе и радикали.** Епархијски школски одбор темишварски обратио се је Школском Савету ради припомоћи за сиромашне српске школе у темишварској дијецези. И шта мислите, шта је учинила наша највиша просветна власт? Донела је ову одлуку: »Упућен је Е. Шк. Одбор темишварски, да учини предлог епархијској скупштини, да распореже просветни прирез за целу епархију ради лакшег издржавања вероисповедних школа.«

На таково чудовиште од одлуке сасвим добро вели кикиндски »Српски Глас«:

»Радикали су обећавали народу куле и градове и обилате припомоћи за издржавање школа, чим се манастири издаду под аренду, — а гле сад, нема новаца за издржавање сиротих школа; и господа радикали заповедају темишвасркој епархији, да за издржавање школа удари нов прирез на народ. Па шта је с обећањима, господо радикалска, и шта је и шта ће бити са оним стотинама хиљада прихода од манастира? Зар место обећане помоћи нов терет на народна леђа? Тешко народу по вама!«

И зграде српских вероисповедних школа у Лукаревцу и Краљевцу (у банатској Црној Гори) тако су трошне, да су државне власти већ двапут опоменуле општину, да оправи зграду, иначе ће се школа затворити. То, наравно, није брига радикале, јер је њима последња брига српска народна школа.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Убило га дрво.** Јављају из Липе, да је у надаждској шуми неки Игњат Писек секао дрва, кад се наједаред сруши голем храст те Писека у пуном смислу речи спљошти. Писек је издахнуо оног часа. За собом је оставио жену и много деце.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 13. априла. „П. Лојд“ јавља, да су Кошутовци, кад је отворена данашња саборска седница, викали: „Апцуг цар! Живела самостална банка!“

Џулфа (у Перзији), 13. априла. Овамо је стигло две сотније руских козака и компанија стрелаца. Козаци су продужили марш на Тавриз.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА.«

Оставка угарске владе.

Будимпешта, 14. априла. Краљ ће данас примити у Бечу министра-председника Векерла, који ће предати писмену оставку кабинета. По свој прилици, да ће одмах бити позвани политичари, да их краљ саслуша, при чему ће се узети у обзир све странке у коалицији, но можда ће краљ позвати и особе ван странака.

Народносна странка сматра за једино могућ начин решења кризе, да се склопи влада на челу с краљевим човеком, која би, оставивши на страну сва друга питања, имала задатак, да спроведе опште, једнако бирачко право према владаревој жељи.

Сиренски гласови кнеза Лихтенштајна.

Беч, 14. априла. Покрајински маршал кнез Лихтенштајн хвалио је у свом једном говору „свесну политику Еренталову“. Ако — рече — будемо ишли за политичким уједињењем српско-хрватског народа, онда нас нико не може напасти. Кад групишемо језгру југословенских народа, онда ће шовинистички отпор Мађара пре а после бити гурнут у страну. (То су прави сренски гласови из Беча, но ту ноту Југословени у овој монархији добро познају. — Ур. „Бр.“)

Преврат у Турској.

Беч, 14. априла. У овдашњим дипломатским круговима означују задатак Младотурака као тежак и тугаљив, јер тешко ће задобити дубље слојеве турског народа за своје замисли.

Цариград, 14. априла. Војничка акција Младотурака завршена је. Што се тиче султана, изјављују прваци, е хоће да штите особу и престо султанов, но услед струје, која влада, питање је, да ли ће моћи извести ту своју намеру.

Султан, остављен од свију, седи у дворцу обучен у зелен огртач, јер држи, да ће га та турска „света“ боја заштитити од убилаца.

Цариград, 14. априла. Укоп 80 погинулих војника и 3 официра био је повод импозантној манифестацији против султана. Брежуљак, где су погребени, назван је брежуљком слободе. Свештеник, који је говорио молитву, морао је уместо „царска војска“ казати „турска војска“. Два официра су држали говоре над гробовима погинулих. Официри викаху: **»Доле са султаном!** Уништите султана! До вечери мора бити збачен!«

И у Стамбулу, па и на самој Порти много говоре о збацивању султана. Ово ће по свој прилици бити извршено у данашњој Народној Скупштини.

Многи оружани војници побегли су у околину.

Солун, 14. априла. Овде држе султанову судбу запечаћеном, јер је услед цариградског крвопролића отпао и последњи разлог, да султана штеде.

Цариград, 14. априла. Огорчење против Јилдиса све је веће. При клању официра у Јилдису су три официра на комаде исечена.

У улицама је живо. Продају слике јунака слободе: мајора Нијази и Енвер беја.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са 1. (14.) априлом о. г. ступио је „Браник“ у другу четврт о. г., те с тога отварамо нову претплату за наш лист. Држимо, да је излишно, да нарочито препоручујемо „Браник“ српској читалачкој публици. Наш рад је отворена књига, а да смо на правом путу у борби за права српскога народа, доказ је и она хајка, која се са разних страна диже на овај једини независни дневни лист српски у Угарској. У добу, кад су многи т. зв. „родољуби“ отишли под скут данашњим властодршцима у Угарској, „Браник“ је остао непоколебим у свом српском држању, и за то је поднео, а још ће имати да поднесе и велике материјалне жртве. Као потпуно независном листу према свима и свакоме, „Бранику“ је једини извор за опстанак претплата свесне и родољубиве српске публике, коју овим молимо, да се претплати на овај српски лист, за чије усавршење не жалимо ни труда ни трошка.

Молимо и оне поштоване претплатнике, који су нам остали дужни претплату, да нам пошљу тај дуг, јер смо им ми редовно шиљали лист. Администрација нашега листа кредитира поштованим претплатницима до крајњих граница могућности и тек онда обустави шиљање листа. Излазимо, дакле, на сусрет читалачкој публици, колико год више можемо.

Српска публика могла се у овим критичним временима уверити, у какву је духу уређен „Браник“. То доказују већ и многе политичке пресске парнице против нашег листа.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину . . . 34 К
„ по године . . . . . 17 К
„ четврт године . . . 8 К 50 п.

а може се претплатити и месечно са 2 К 90 п. За Србију износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале стране земље износи претплата 45 К у нашем новцу.

Претплата се шаље поштанском упутницом на администрацију »Бранка«.

У Новом Саду, 1. (14.) априла 1909. године.

Управа и уредништво »БРАНИКА«.

Трговина.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

14. (27.) априла. 1909.

Пшеница I. квалитет	—	К	13·80 —·—
Пшеница II. квалитет	—	„	13·— —·—
Зоб — — — — —		„	8·50 —·—
Печам — — — —		„	7·66— 7·80
Кукуруз окрњен		„	7.20— 7·30

све од 50 кила.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

ПРОДАЈА ИМАЊА.

У вировитичком срезу дуж железничке пруге Барч-Пакрац има **4000 катастралних јутара пустаре** да се парцелира па се по вољи продаје и у одељцима. Јутро стаје 340 круна. Трећину ваља исплатити у готову новцу, остало сачињава терет јефтине банке.

Ближег обавештаја даје **Игњат Рот** у **Новом Саду** у улици **Лауша Кошута** бр. 10. на првом спрату бр. 8. 174 2-3

†

АЛЕКСАНДРУ САНДИЋУ

професору новосадске српске велике гимназије даваћемо

годишњи парастос

у суботу (18. априла) 1. маја о. г. у 11 сахати пре подне у саборној цркви.

У Новом Саду, (14) 27. априла 1909.

Удова Леополдина Сандић
супруга
Анђелија А. Сандића
кћи. 178 1-2

†

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Овим путем нека изволе примити нашу најтоплију захвалност преч. г. Радивој Бикар, парох и г. Алекса Михалцић, срп. нар. учитељ у Пешти, који, не толико по дужности, колико из добре воље, опојаше мртво тело милог и незаборављеног нам брата

БРАНКА

ср. нар. учитеља у Врањеву,

који је, тражећи лека својој болетици у Будимпешти, нашао тамо 3. (16.) априла о. г своју смрт.

Не мању захвалност изричемо пречасном свештенству као и месном учитељском збору врањевачком, који на глас смрти покојног нам брата Бранка похиташе, те у присуству свију учитеља, учитељица, школске деце и осталог грађанства, приреди ше му помен у овд. св. храму.

Овом последњем нека је нарочита хвала још и на издатим посмртницама.

На исти начин захваљујемо се свима осталим пријатељима и познаницима нашим, који нам утехе ради, било усмено било писмено изјавише своје саучешће.

У *Врањеву*, 11. (24.) априла 1909.

Анка Д. Петровића из Врањева
Лепосава Ј. Милошева из Ст. Паланке
Зорка М. Ковинчића из Арада,
ожалошћене сестре.
175 1—1

Господин Миленко Ђ. Поповић,
адвокат
из Београда,
Господар Јованова улица 49.,
телефон бр. 963.,
продаје из слободне руке:

рудник каменог угља,

о коме постоје најлепше научничке референције;

РУДНИК ЛИГНИТА,

спреман за експлоатацију; и

ПАРНИ МЛИН

са четир пара камена, полуштамбиљном машином са 18 коњских снага, споредном машинеријом, са зградама око млина, шталама, оборима, кошевима за кукуруз, стоваришћима за пшеницу и другу храну, све у тврдом материјалу, као и са виноградом и њивама око млина.

Сви ови објекти продају се посебно. Млин се налази у близини варошице у најбогатијем крају Србије, скоро на самој железничкој прузи. Рудници се налазе такође у близини варошице. Транспорт је олакшан услед добрих путева, као и услед непосредне близине железнице.

За услове и обавештења обратити се на адресу **г. Миленка Поповића, адвоката из Београда.** 168 2-5

ПОЗОР!

50.000 ПАРИ ЦИПЕЛА!!!

4 пара ципела за само К 7.

Због тога, што је запело плаћање многих великих фабрика, наложено ми је, да велику пошту ципела распродам дубоко испод цене. Продајем с тога свакоме **2 пара мушких и 2 пара женских ципела на шнирање** од мрке или црне коже, галоширане, безецоване капнама са јако окованим кожним тлом, веома елегантне, по најновијој фасони, величине према броју. Сва четири пара стају само К 7. Шиље се уз поузеће. **Извоз ципела А. Гелба, Кракова број 476.** Дозвољено је, да се измени, или да се врати новац. 177 1—1

Ко хоће дуго да живи

и да увек буде здрав, те да му никад ни доктор ни апотека не треба тај нек поручи

ЦРНОГ ТРЕБИЊСКОГ ВИНА

—:: **15%** ::—

2 флаше (шампањске величине) 3 круне свака штација franco код

Лазара Станковића
3—12 173 **Стапар — Бачка.**

НОВА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

„КОД ПАРАЖАНА“

У НОВОМЕ САДУ,

у кући г. Стевана Николића државног одветника у миру главна улица број 16.

Част ми је известити п. грађанство Новога Сада и околине, да сам отворио нову трговину

помодно мануфактурне робе

у НОВОМ САДУ.

Стављајући ово до повољног знања, слободан сам Вас известити, да сам се снабдео из првих и најбољих творница (фабрика) са: свилом за хаљине и блузе, штофова за костиме, хаљине и блузе у свим бојама, ширини и цени, платна, шифона, канафаса, батиста, цица, тепиха, гарнитура за кревет, свилених, вунених и цицених марама, као и све што спада у мануфактурну струку.

Пошто сам набавио само фришку и најновију робу (еспап) а цене су тако умерене и ниске, то је у интересу сваке пошт. муштерије да своју потребу код мене подмири, где ће поред својске и искрене послуге само нову и најбољу робу добити, а са ценом јефтинијом него игде!

Молим да се свако лично увери!

С поштовањем
142 7·30 **Рада Радослав Петровић,**
Паражан.

Нуз Малдакерову гостиону. Бивши локал Маркуша шеширџије.

ШТАМПАРИЈА
ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“

У НОВОМ САДУ
Дунавска улица број 36.

У кући пок. гђе Анке Пајевићке.

Штампарија је снабдевена са најбољим брзотисцима које креће ГАС-МОТОР; најмодернијим словима, орнаментима и украсима.

Препоручује се и н. публици како из места тако и са стране за израду сваковрсних штампарских послова, као:

ДЕОНИЦА, ДИПЛОМА,
позива на беседе и забаве,
разних трговачких тисканица,
ДЕЛА,
брошура, часописа,
заручница, посетница,
ЈЕЛОВНИКА,
посмртних објава
и т. д.

Нарочито се препоручујемо сл. новчаним заводима за израду

Пословних књига

сваке врсте.

Препоручујемо се славним црквено-школским општинама за израду

домовних, крштених
и посмртних
ПРОТОКОЛА,
годишњих
ПРОРАЧУНА
и т. д.

Све ове послове израђујемо брзо, тачно и чисто.

Сваку поруџбину смо у стању у духу данашње најмодерније технике извести.

ЦЕНА УМЕРЕНА,
ИЗРАДА СОЛИДНА И ЧИСТА.

По жељи наших пошт. поручиоца, израђујемо нарочито разне позивнице и остале поруџбе и са основом (Tondruck) прецизно и чисто.

С поштовањем **ШТАМПАРИЈА ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“.**

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Браник.“

Штампарија деоничарског друштва „Браника“.